

MICHAEL LEWIS

AL CINCILEA
RISC

Lui Chris Christie i-a atras atenția un articol în *New York Times* – așa a început totul. Guvernatorul de New Jersey s-a retras din cursa prezidențială în februarie 2016 și i-a oferit tot sprijinul de care dispunea lui Donald Trump. La sfârșitul lui aprilie, el a văzut articolul. Descria întâlnirile dintre reprezentanții candidaților încă rămași în cursă – Trump, John Kasich, Ted Cruz, Hillary Clinton și Bernie Sanders – și Casa Albă a lui Obama. Oricine care încă mai avea o urmă de șansă să devină președinte al Statelor Unite aparent trebuia să înceapă pregătirea pentru conducerea guvernului federal. Tipul pe care l-a trimis Trump la întâlnire era, potrivit aprecierilor lui Christie, comic de incompetent. Christie l-a sunat pe directorul de campanie al lui Trump, Corey Lewandowsky, să întrebe de ce această treabă importantă nu a fost încredințată cuiva care chiar știa ceva despre guvern. „Nu avem pe nimeni!“, i-a răspuns Lewandowsky.

Christie s-a oferit singur pentru slujbă: șeful echipei prezidențiale de tranziție a lui Trump. „Este următoarea

treabă importantă după a fi președinte, le spunea prietenilor. Trebuie să pregătești președinția“. S-a dus să discute cu Trump pe acest subiect. Trump i-a spus că nu dorea o echipă prezidențială de tranziție. Pentru ce ar trebui cineva să plănuiască *indiferent ce* înainte de a deveni, de fapt, președinte? *Așa cere legea*, îi răspunse Christie. Trump l-a întrebat de unde urmau să vină banii cu care să plătească pentru această echipă de tranziție. Christie i-a explicat că Trump putea fie să plătească el însuși, fie să ia din fondurile pentru campanie. Trump nu dorea să plătească el însuși. Nu dorea nici să ia din fondurile pentru campanie, dar a fost de acord, mârâind, să-l lase pe Christie să înființeze un fond separat pentru finanțarea echipei sale de tranziție. „Dar nu prea mult!“ spuse el.

Și astfel, Christie a început să se pregătească pentru eventualitatea, improbabilă, ca Donald Trump să devină, într-o bună zi, președinte al Statelor Unite. Nu toată lumea din echipa de campanie era mulțumită să-l vadă în această poziție. În iunie, Christie a primit un telefon de la consilierul lui Trump, Paul Manafort. „Băiatul este paranoic în legătură cu tine“, îi spuse Manafort. Băiatul era Jared Kushner, ginerele lui Trump. În 2005, pe când era procuror al districtului New Jersey, Christie îl acuzase și îl trimisese la închisoare pe tatăl lui Kushner, Charles, pentru fraudă fiscală. Investigația lui Christie dezvăluise, în urma unei înțelegeri, că Charles Kushner angajase o prostituată pentru a-l seduce pe propriul său cumnat, pe care îl suspecta

de colaborare cu Christie, înregistrase întâlnirea sexuală și trimisese caseta surorii lui. Familia Kushner părea că își ia foarte în serios ranchiunile și Christie simțea că Jared încă are ceva împotriva lui. Pe de altă parte, lui Trump, pe care Christie îl considera aproape un prieten, nu-i păsa deloc. El îl invită pe Christie la căsătoria lui cu Melania și apoi insistă pe lângă Christie să participe la nunta fiicei lui, Ivanka, cu Jared Kushner. *Ar fi foarte ciudat!* îi spuse Christie. *Eu plătesc pentru nuntă și nu dau doi bani pe asta*, îi răspunse Donald.

Christie îl considera pe Jared ca fiind unul dintre acei oameni care cred că, doar pentru că sunt bogați, înseamnă că sunt și deștepți. Totuși avea o anumită viclenie. Și Christie se trezi, curând, nevoit să raporteze unui „comitet executiv“ tot ceea ce făcea pentru pregătirea administrației Trump. Comitetul era compus din Jared, Ivanka Trump, Donald Trump jr., Eric Trump, Paul Manafort, Steve Mnuchin și Jeff Sessions. „Mă simt ca bătrânul de la biserică, nevoit să numere de două ori, în fiecare duminică, farfuriile pentru preot“, spunea Sessions, care părea să fie jenat de întreaga situație. Slujba bătrânului de la biserică a devenit și mai complicată în 2016, când Trump a fost numit, în mod oficial, candidatul republican. Echipa de tranziție se mută într-un birou din centrul orașului Washington și începu să caute oameni care să ocupe primele cinci sute de posturi din guvernul federal. Trebuiau să ocupe toate posturile din cabinet, desigur, dar și o mulțime de alte poziții despre

care nimeni din echipa de campanie a lui Trump nu știa măcar că există. Nu era foarte evident cum avea să fie numit viitorul secretar de stat¹ și chiar mai puțin evident viitorul secretar al transporturilor – ca să nu mai pomenim despre cine va lua loc în comitetul director al Burselor Barry Goldwater și al Fundației pentru excelență în educație.

Până în august, 130 de oameni veneau zilnic la muncă și alte sute lucrau cu jumătate de normă la sediul echipei de tranziție a lui Trump, de la intersecția Seventeenth Street cu Pennsylvania Avenue. Echipa de tranziție a întocmit liste cu potențiali candidați pentru toate cele cinci sute de posturi, plus alte liste cu oameni pregătiți care să intre în diversele agenții federale în ziua imediat următoare alegerilor, pentru a fi informați în legătură cu orice activitate desfășurau respectivele agenții. Adunau numele pentru aceste liste călătorind prin țară și discutând cu diferiți oameni: republicani care serviseră în guvern, consilieri apropiați ai lui Trump, ocupanți recenți ai posturilor care trebuiau completate. Începură să investigheze potențialii candidați pentru defecte evidente, secrete stânjenitoare sau conflicte de interese. La finalul fiecărei săptămâni, Christie întocmea dosare cu liste de oameni care-și puteau îndeplini bine sarcinile și le dădea lui Jared, Donald, Eric și celorlalți. „Au verificat totul, spunea un oficial important din echipa de tranziție. «Cine este persoana? De unde vine persoana?»

¹ Funcția de secretar de stat, în administrația Statelor Unite, corespunde celei de ministru de externe (n.tr.).

Nu au respins decât o singură persoană: secretara lui Paul Manafort.“

Prima dată când Donald Trump a acordat atenție vreunui dintre aceste lucruri a fost atunci când a citit despre ele în presă. Articolul dezvăluia faptul că echipa de tranziție a lui Trump, condusă de guvernatorul de New Jersey, Chris Christie, adunase mai multe milioane de dolari pentru plata personalului. În momentul în care a văzut asta, Trump l-a sunat pe Steve Bannon, directorul executiv al campaniei, din biroul său de la etajul douăzeci și șase al Trump Tower, și i-a spus să vină imediat la reședința lui, aflată cu mai multe etaje deasupra.

Când a ieșit din lift, Bannon l-a găsit pe guvernatorul de New Jersey așezat pe sofa și pe Trump țipând la el. Trump era apoplectic, de fapt urla din toți plămânii:

– Îmi furi banii! Îmi furi nenorociții de bani! Ce dracu' înseamnă asta?

Observându-l pe Bannon, Trump se întoarse spre el și începu iar să urle:

– De ce îl lași să-mi fure nenorociții de bani?

Bannon și Christie, împreună, se apucară să-i explice lui Trump legea federală. Cu mai multe luni înainte de alegeri, spunea legea, candidații celor două partide importante trebuiau să înceapă să se pregătească pentru preluarea controlului asupra guvernului. Guvernul le furniza spațiu de birouri în centrul orașului Washington, DC, dotate începând de la calculatoare până la coșuri de gunoi, dar personalul trebuia plătit din fondurile de campanie. La care Trump replică:

– Să fut legea! Nu dau doi bani pe lege! Îmi vreau nenorociții de bani!

Christie și Bannon încercară să-i explice lui Trump că nu poate avea și banii, și echipa de tranziție.

– Desființați-o! spuse Trump. Desființați echipa de tranziție.

În acest moment, Christie și Bannon avură păreri diferite. Niciunul dintre ei nu credea că e o idee bună desființarea echipei de tranziție, dar fiecare avea propriile rețineri. Christie se gândea că Trump avea prea puține șanse să conducă guvernul fără o tranziție formală. Bannon nu era sigur dacă Trump va ajunge vreodată să se gândească la conducerea guvernului: el gândea doar că ar arăta rău dacă Trump nu ar demonstra că încearcă măcar. Observând că Trump nu-l ascultă pe Christie, el spuse:

– Ce crezi că ar spune *Morning Joe* dacă îți închizi echipa de tranziție?

Ceea ce ar spune *Morning Joe* – sau măcar ceea ce credea Bannon că ar spune – era că Trump închidea biroul echipei prezidențiale de tranziție pentru că nu credea că are vreo șansă să ajungă președinte.

Trump se opri din urlat. Pentru prima dată părea că ascultase cu adevărat.

– Asta are sens, spuse el.

După aceea, Christie reveni la treaba lui de a pregăti o administrație Trump. Încercă să nu atragă atenția presei, dar asta se dovede un lucru dificil. Din când în când, Trump

mai vedea ceva în presă despre campania de strângere de fonduri a lui Christie și se enerva din nou. Bani pe care oamenii îi donau pentru campania sa, Trump îi considera ca fiind, efectiv, ai lui. El considera planificarea și gândirea în perspectivă ca fiind inutile. La un moment dat se întoarse spre Christie și îi spuse:

– Chris, tu și cu mine suntem atât de deștepți că putem să plecăm de la petrecerea de victorie cu vreo două ore mai devreme și să facem tranziția noi doi.

*

În acest moment din istoria Americii, dacă ai putea alinia toată populația într-un singur rând, toți cei trei sute cincizeci de milioane, ordonați nu după înălțime, greutate sau vârstă, ci după interesul pe care îl arată pentru guvernul federal, iar Donald Trump s-ar afla către unul din capetele rândului, Max Stier ar fi la celălalt capăt.

Prin toamna lui 2016, Max Stier probabil că era americanul cu cea mai bună înțelegere a modului în care funcționa efectiv guvernul Statelor Unite. În mod straniu, pentru un american de vârsta și ocupația lui, el avea o reprezentare romantică despre serviciul public, cristalizată încă de când era copil. Trecuse pe la Yale la mijlocul anilor 1980 și pe la Facultatea de drept de la Stanford, pe la începutul anilor 1990, fără ca măcar să fie tentat de bani sau de orice altceva. El considera că guvernul Statelor Unite era cea mai importantă și cea mai interesantă instituție din istoria

planetei și nu-și putea imagina să facă orice altceva decât să lucreze pentru îmbunătățirea ei. La câțiva ani de la terminarea facultății de drept, îl întâlnise pe finanțistul Sam Heyman, care era la fel de contrariat ca și Max de modul în care tineri talentați și dezinteresați ajungeau să lucreze pentru guvern. Max îl convinsese pe Heyman să pună deoparte 25 de milioane de dolari pentru ca el să creeze o organizație care să rezolve această problemă.

Max înțelesese rapid că, pentru a atrage tinerii talentați către serviciul guvernamental, trebuia să transformi guvernul într-un loc în care aceștia ar dori să lucreze. El trebuia să *repare* guvernul Statelor Unite. Parteneriat pentru Serviciul Public, cum își numise Max organizația, nu era un lucru la fel de plicticos ca numele pe care-l purta. Parteneriatul pregătea funcționarii publici să devină manageri de afaceri; intermedia noi relații în interiorul guvernului; supraveghea forța de muncă federală pentru a identifica greșeli și reușite specifice de management; și presa Congresul pentru a remedia serioasele probleme structurale. Max Stier fusese cel care convinsese Congresul să adopte legile care făceau atât de enervant de dificil pentru Donald Trump să evite pregătirea pentru președinție.

Oricum, din punctul de vedere al unei persoane inteligente, talentate, care încerca să decidă dacă să lucreze sau nu pentru guvernul Statelor Unite, cel mai evident defect era absența unor avantaje. Comparativ cu echivalentul din sectorul privat, slujbele nu erau prea bine plătite. Și singurul

moment în care angajații guvernului erau remarcați era acela în care o dădeau în bară – caz în care deveneau faimoși în sensul neplăcut. În 2002, Max a creat un eveniment simandicos – de tipul premiilor Oscar – pentru a recunoaște meritele angajaților care făcuseră lucruri deosebite în cadrul guvernului. În fiecare an, premiile Sammy – cum le numise Max, în onoarea patronului¹ său absolut – atrăgeau tot mai multe celebrități și tot mai multă atenție din partea presei. Și în fiecare an, lista realizărilor era uimitoare. Un tip de la Departamentul Energiei (Frazier Lockhardt) pusese la punct prima curățare încununată de succes a amplasamentului unei fabrici de arme nucleare, în Rocky Flats, Colorado, și o realizase cu șaiszeci de ani mai repede și cu 30 de miliarde de dolari sub buget. O femeie de la Comisia Federală pentru Comerț (Eileen Harrington) înființase Registrul Nu Suna, care scutea întreaga țară de trilioane de apeluri iritante de vânzări. Un cercetător de la Institutul Național pentru Sănătate (Steven Rosenberg) făcuse primii pași în imunoterapie, care trata cu succes cazuri de cancer anterior incurabile. În guvernul Statelor Unite erau sute de povești fantastice despre succese importante. Doar că nu erau spuse niciodată.

Max cunoștea un număr uimitor de astfel de povești. El descoperise un tipar: un număr impresionant de oameni care erau responsabili pentru aceste povești erau americani

¹ Sammy – referire la Unchiul Sam, denumirea populară a guvernului american (n.tr.)

de primă generație, care proveneau din țări cu guverne disfuncționale. Era mult mai probabil ca oamenii care trăiseră fără oblăduirea unui guvern să găsească un sens în guvernul SUA. Pe de altă parte, oamenii care nu trăiseră nicio dată prăbușirea unui stat erau mai puțin în măsură să își dea seama că, de fapt, statul lor încă nu se prăbușise. Aceasta era, poate, cea mai mare provocare pentru Max: să explice valoarea acestei structuri în centrul unei societăți democratice oamenilor care fie că o considerau ca fiind de la sine înțeleasă, fie o considerau ca pe o forță malefică în viața lor, asupra căreia nu aveau niciun control. El explica faptul că guvernul federal furniza servicii pe care sectorul privat nu putea sau nu dorea să le furnizeze: îngrijire medicală pentru veterani, controlul traficului aerian, autostrăzile naționale, instrucțiunile pentru siguranță alimentară. El explica faptul că guvernul era un motor pentru oportunități: milioane de copii americani, de exemplu, ar fi reușit mult mai greu decât o făceau să crească normal fără alimentele de bază furnizate de guvernul federal. Când orice altceva eșua, el explica despre nenumăratele locuri în care guvernul Statelor Unite se interpunea între americani și lucrurile care puteau să-i ucidă. „Rolul de bază al guvernului este să ne asigure siguranța”, spunea el.

Guvernul Statelor Unite angaja două milioane de oameni, 70% dintre aceștia implicați, într-un fel sau altul, în securitatea națională. Gestiona un portofoliu de riscuri pe care nicio persoană privată sau corporație nu era capabilă să-l

gestioneze. Unele dintre aceste riscuri erau ușor de imaginat: o criză financiară, un uragan, un atac terorist. Cele mai multe, însă, nu erau: riscul, să spunem, ca anumite medicamente restricționate pe rețetă să creeze o atât de mare dependență și să fie atât de accesibile încât să ucidă, într-un an, mai mulți americani decât au murit în luptă în momentul de vârf al războiului din Vietnam. Multe dintre riscurile care cad în sarcina guvernului par atât de îndepărtate, încât par ireale: acela ca un atac cibernetic să lase jumătate de țară fără electricitate, sau ca un virus cu transmitere prin aer să curețe milioane de oameni, sau ca inegalitatea economică să ajungă la punctul în care poate declanșa o revoluție violentă. Poate că riscurile cele mai puțin vizibile sunt în legătură cu lucrurile care *nu* se întâmplă, dar care, cu un guvern mai bun, s-ar putea întâmpla. Un tratament pentru cancer, de exemplu.

Intrarea în tranziția prezidențială. O tranziție proastă ar prelua tot acest portofoliu de riscuri catastrofale – cel mai mare portofoliu de astfel de riscuri gestionat de vreoa instituție în istoria omenirii – și ar face toate lucrurile rele mult mai probabil să aibă loc și lucrurile bune mult mai puțin probabil să se întâmple. Înainte ca Max să creeze o organizație pentru „repararea” guvernului, natura aleatorie a tranziției prezidențiale îl înnebunea. „Avem o moștenire guvernamentală care nu ține pasul cu lumea în care trăim, în mare parte din cauza disfuncționalităților datorate unei tranziții proaste, spunea el. Oamenii nu pricep că o tranziție

MULȚUMIRI

Aș vrea să-i mulțumesc lui Gordon Carter pentru fațloșii zece ani petrecuți la *Vanity Fair*, care s-au încheiat cu al doilea capitol al acestei cărți. Nu a fost niciodată evident că ar dori cineva să citească ceea ce mă interesa pe mine despre guvernul Statelor Unite. Doug Stumpf, editorul meu de la revistă în ultimii zece ani, m-a convins că, în acest moment straniu din istoria Americii, ar putea fi și alții care să-mi împărtășească entuziasmul. În timp ce materialul se transforma într-o carte și amenința să atragă mai multă atenție decât mă așteptam, am fost recunoscător pentru faptul că Janet Byrne a fost încă o dată de acord să mă facă să par un scriitor mai bun decât sunt. Și nu sunt sigur ce m-aș face fără Starling Lawrence, care mi-a îngrijit cărțile încă de când am început să le scriu. Podcasturi?

CUPRINS

PROLOG: Pierdut în tranziție	9
I. Riscul de poziție	29
II. Riscul uman	85
III. Toate informațiile președintelui	139
MULȚUMIRI	246